

Kyöne

SIHTASUTUSE KIHNU KULTUURIRUUM LEHT

SÜGIS 2010

Laevnike seminar *Vt lk 2*

Kust tuleb Manija? *Vt lk 3*

Prantsusmua kihnlasõ mualinäütüs *Vt lk 4*

Jaan Oadi pildiraamat *Vt lk 4*

Kihnu Kultuuriruumis *Vt lk 4*

Pidu pietüd, uus plaanis

2010. aasta kaluritõpäävale pühendatud pidu läks ette iäste korda ning see annab tegutsõmislusti edepidi. Pidusõõsis jõlus jõlm ning pidupidämise kohana sadam, sie jäeb sedäsi kindlast kua tulõvastõ pidudõks.

Kihnut külästäs pidu aegõs rekordarv maesõmarahvast, naa paelu kui praamõ piäle mahtus ning juurõ viel uvilisõdõ oma laevõ ning lustkuutritõga, kogo koos kihnlastõga 2000 inimese ringis mõlõma päävä.

Sedä kaugõmalõ pidu jäeb, sedä elgemad määllestused ond ning paramad plaanid tulõvaastaks.

2011. aasta merepio tõmbõnõmbõr teste vestivalõ ning pidudõ ies piäks olõma ülgeliha, sulatõt rasva, naha ning koentõst suvõniire tudvustaminõ ning müümine maesõmarahvalõ. Selle nimel tieme praegu tüed ning luõdamõ, et asi õnnõstub ning jõvamõ omadõga õigõks aaks valmis. Siis kua jahti kõikõl, kui ülgeliha maiku proovi suaks ning sie Eestiss üksi Kihnus võemalik olõks.

Kindlast ond kua tulõva-aastasõ pidul tähtis koht kaluritõl, sest pidu jäeb kaluritõpäävale. Tälle Ingvar kaamandab siis kaluritõ võistlustõga, luõdamõ tulõvaastaks paelu suurõmad kaluritõ osavõttu, kui oli. Ago Tenson Kihnu Mere Seltis panõb kindlast jõujaamõs mõnõ

uhkõ näitusõ vällä, äkest ond laevaehitus juba selleks aaks puõlõpiäl ning siis jõujaama küll kahjuks kontsedi- ning tansusaalina enäm kasuta sua'mtõ. Kindlast korraldab SA Kihnu Kultuuriruum oma egäaastasõ seminari ning mere-selts kutsub Kihnu purjulaevu külä.

Kihnu lastõlõ akkamõ egä aasta enne pidu korraldama puaripäävast laagrid, lapsõd andvad pidul konserdi, mis tänävaasta sekeldustõ tõttu kahjuks rahval nägemätä jäi. Konsert oli sala Eesti Televisioonile üksi. Eesti Televisioon pidäs Kihnut oma kõegõ paramaks saatõsarja „Lauluga maale“ kohaks ning tahtõ tulõvaasta kindlast tahakohe tulla.

Uiõ-Matu Mare

Laevnike seminar

Kihnu Mere Peo raames toimus ka Kihnus juba traditsiooniks saanud ke-
vade-seminar. Esimene seminar oli 2005. aastal, tollal oli teemaks "Kihnu pärimuskultuur, kellele ja mille jaoks?". Järnevatel aastatel on räägitud pärandkooslustest ja nende hooldamisest, Kihnu pulmadest, hülgepüügi taaselustamisest, kihnu keele muutmisest murdekeelest kirjakeeleks.

Seoses Kihnu Mere Seltsi loomisega 2009. aastal ning plaaniga ehitada ajalooline Kihnu kivilaev valiti selle aasta seminari teemaks "Vanad purjelaevad ja tänapäev". Seminaril pidasid ettekande **Mihkel Jürisson** Muhu Uisuseltsist, **Tanel Laan** Tartu Lodjaseltsist, **Ain Tähiste** Hiiu Halulaevaseltsist, **Andres Tamm** Kihnu Mere Seltsist ning **Herkki Haldre** nii kuunari "Kajsamoor" kaptenina kui ka Eesti Ajalooliste Laevade Seltsi ja Euroopa Merikultuuripärandi Organisatsiooni esindajana.

Seminari avas Kihnu Mere Selts ülevaatega seltsi loomisest, senisest tegevusest ja plaanitava laeva ehitusest. Nii nagu enamasti teistegi sarnaste seltside loomise peaesmärk, on ka Kihnus plaan ehitada valmis kunagi saarele kuulust toonud unikaalne laev. Hea märkuse tegi Ain Tähiste: kuigi ka Hiiumaal ja Saaremaal oli kangeid laevaehitajaid, siiski nii palju laevu saareelaniku kohta kui Kihnus ei ole vist kusagil maailmas olnud.

Muhu Uisuselts

MTÜ Väinamere Uisk asutati 2009, liikmeid on üle 60. Seltsi loomise peamine ajend oli ehitada valmis praeguste Muhumaa ja mandri vahet käivate praamide kunagine eelkäija – Muhu uisk. Tegemist on suure tekpinnaga lihtsa purjestusega transpordipurjekaga, mille suurus ja kuju kujunes välja 19. sajandiks.

Sisuliselt on kõik läänemere ajaloolised laevad ühel või teisel viisil pärinenud viikingilaevast ning aja jooksul on neid kohendatud kohalikele oludele sobivaks. Ka Muhu uisk muutus aja jooksul seoses kasvava transpordimahuga pikemaks ja laiemaks.

19. sajandi uisu tunnuseks on sirged täävid, lai kere, suhe pikusega 1:3, üks mast, lame põhi, madal süvis. Uisul oli algselt raapuri, hiljem kahvelpuri koos voka ja toppseiliga. Uisul oli 2 paari aere. Laadruum oli presendist või puidust tekiga, meeskonnaruum oli viiele inimesele. Roolipinn oli 2 m pikk, uuematel läks juba võll läbi põrandale. Taga lohises tavaliselt päästepaat-julla.

Eristada võib kahte tüüpi uiske. Väikese väina uisk: 10–12m pikk, mahutavus kuni 25 inimest või 5 hoburakendit. Suure väina uisk: 18m pikk ja 6 lai, mahutavus kuni 60 inimest või 10 hoburakendit.

Viimane uisk sõitis veel 1923. aastal, kuni tema asemele tuli mootorlaev. Uisu hinnakirjas oli isegi auto ülevõtu...

Ehitatava uisu kerepikkus tuleb 15 m, laius 5 m, kogupikkus

17,8, purjepind 113 m², süvis 1 m. Meistrid on valitud Vormsi ning Muhu saarelt. Uisku plaanitakse ehitada kolmes etapis – 2010. aastal tehakse valmis laeva kere suuremas osas, 2011. aastal jätkatakse, kuni laev on veekõlbulik, ning 2012. aastal täiendatakse laev navigatsiooni vahenditega, taglasega. Laeva jooksva meetri ehitushinnaks on muhulased arvestanud 200 000 kr.

Peamiselt hakkaks laev teenima turiste, tehes sõite ümbruskonnas ja Hiiumaale. Kavas on luua uisule ka toeks terve uisuküla Koguvass. Sinna tuleb Uisukoda, Uisukõrts, Uisusaun jne. Ühes teiste Muhu ettevõtjatega on liitunud ka Muhu Veeturismi Võrgustikuga, mille läbi loodetakse välja kujundada terviklik veeturismi ja teenuste võrk Muhus.

Lodjaselts

Tartu Lodjaselts – sisevete laevandust ja laevaehituspärandit uuriv selts – loodi 2004. aastal. Põhieesmärk oli taas elustada unikaalne Peipsi lodi, hiljem on tegevus laienenud. Peipsi lodi on pärit 14. sajandist. Neid kasutati kaubaveoks, suuremad laevad võtsid kuni 200 tonni laadungit. Peamiselt sõideti Pihkva vahet. Arvatakse, et lodjad võisid käia ka Pärnusse, aga kindlaid tõendeid selle kohta pole leitud. Lodja ehitustehnoloogia pärineb kogeldelt. Sisuliselt oligi lodi koge noorem vend, mis on mõeldud siseveekogudel sõitmiseks.

Alguses olid lodjad ühe suure raapurjega. Suure purje tõttu oli neil erinevalt teistest laevadest ka alumine raa. Hiljem ehitati ka suu-

red, kuni 35 m pikad kahemastilised lodjad.

Tavaliselt oli lodi ühe perekonna hallata, kes ka elas seal peal. Pole küll teada, kas lodjal elati ka talvel, küll olid aga laeva sisse ehitatud kiviahjud soojendamiseks ja söögi tegemiseks.

Peamiselt veeti lotjadega küttepuid, heinu voorihobustele, ehitusmaterjale. Hiilgeajal 19. sajandi keskkel oli käigus umbes 500 lotja.

Aktiivne kaubavedu lotjadega käis kuni raudtee ja sise-põlemismootorite tulekuni. Peale mootorite tulekut enam lotjadega ei purjetatud, neid kasutati pargastena. 20. sajandi teiseks pooleks olid lodjad kadunud.

Tartu lodja "Jõmmu" (12 x 7,5 m) veeskamine oli 2006. aasta kevadel. Laeva ehitamise juures oli abiks, et säilinud oli palju fotosid ning ka mudeleid. Ehitust raskendas aga laeva omapärane kerekuju, ja kuna ehitusjooniseid polnud säilinud, siis paljude detailide osas tuli eksperimenteerida. Nii juhustki et kõigepealt ehitati valmis laev ise, seejärel tehti selle järgi ehitusjoonised. Laevale paigaldati ka mootor – tulenevalt kerekujust ei anna see küll alusele olulist kiirust aga manööverdamisel on ta asendamatu. Alguses prooviti laeva ehitada võimalikult autentselt, aga õige pea võeti ikkagi kasutusele tänapäevased tööriistad.

Algne plaan oli lodjaga turiste sõidutada, hiljem tekkisid ka mitmed kõrvalprojektid: Kinolodi – kinobussi kraam ja töötoad tõsteti lodjale ja sõideti sellega ringi. Lastele olid filmitegemise töötoad, filmi näidati suurele purjele. Liikuvad

käsitöötoad: laevaehitusega seotud tegevused – sepatöö, puutöö, köie keerutamine. Töötubadega käiakse Hansapäevadel ja paljudel üritustel. Looduslodja projekt – varakevadel viiakse huvilisi ülevõetud luh-tadele loodusvaatlusi tegema. Tehud on ka öiseid nahkhiirte uurimise reise. Jõululodi – lodi viidi jõuluajaks Tartu Raekojaplatsile; lodjas olid erinevad õpitoad ja kontserdid.

Lisaks lodjale ehitati hiljuti ka viikingilaev "Turm".

Hiiu halulaev

Hiiumaal on olnud mitmeid kuulsaid laevaehitusmeistreid. Kui laev valmis sai, siis parimaks avareisiks laevale oli reis ümber Skandinaavia soolatura järel Arhangeliskisse. Tursad viidi omakorda hilissügiseks Peterburi.

Halulaev on üsna tüüpiline kahemastiline kaljas. Nime on ta saanud peamise kaubaveoartikli – halupuude pärast. Peamiselt veeti Hiiumaalt halupuid ja propse Tallinna. Hiidlaste ehitatav laev tuleb 16,75 m pikk, laeva jooksva meetri ehitusmaksumuseks on arvestatud ligikaudu 580 000 kr.

Laeva emapuu, milleks on 120 aastane vajaliku kõverusega lehis, võeti maha sel kevadel – sobivaim puu leiti Kärddla kesklinnast. Emapuu mahavõtmise ja transpordi juures ei tohtinud vastavalt tavale olla ühtegi naisterahvast – seega teel emapuuga läbi linna juhatati kõik vastutulevad naisterahvad kõrvale. Kaared tulevad tammest, milledest osa saadi Hiiumaalt, osa aga nagu vanastigi – Saaremaalt.

Laev peaks valmima 2014. aastal ja kogumaksumuseks on planeeritud ligi 10 miljonit krooni. Laeva ehitusmeistriks saab Jorma Friberg Haapsalust, kellel see oleks juba õige mitmes ajalooline laev ehitada.

Peale laeva valmimist on tema peamine rakendus turistide vedamine, ilmselt ka haluveoga seotud teemasõidud.

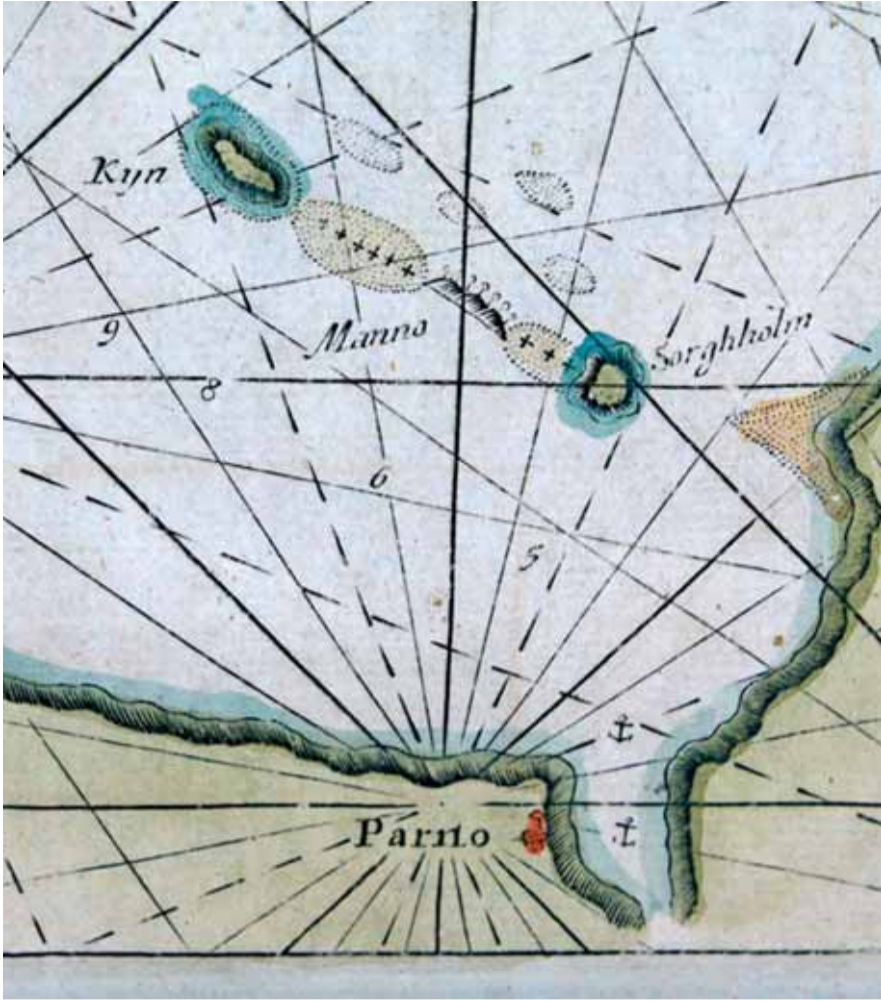

"Kajsamoor"

Erinevalt kõigist teistest esinejatest oli Herkki Haldre kohal ajaloolise laevaga – 1936. aastal ehitatud kuunariga "Kajsamoor".

Enne seminari algust tehti kuunariga ka väljasõit kõigile soovijatele – saamaks maiku, mis tunne on vana purjelaevaga sõita.

Järgneb lk 4

Detail esimesest teadaolevast merekaardist, millel kujutatud Kihnu, Manõja ning Sorgo. Kaart on trükitud 1570. aastal, tuulteroosi järgi on põhi paremal, lõuna vasakul, ida all ning lääts üleval. Meremeeste kirjelduste järgi on Sorgo kujutatud ebaloomulikult suurena, sest see maalapp oli laevateel Pärnu lahe suudmesse eriti tähtis maamärk. Kaardi originaal on hoiul Berliini arsti Carl Christian Bergmanni erakogus.

Inimese saar Manõja?

Mind on juba pikka aega huvitanud Manõja eelajalugu ehk aeg enne saare „vallutamist“ kihn-laste poolt. Pole ju täna praktiliselt midagi teada Manõjas toimunud enne 19. sajandi keskpaika, mil siia ehitati Pootsi heinamaavahi maja. Muuhulgas olen püüdnud uurida nii Manõja, Sorgo kui ka Kihnu nimekujude päritolu.

Täna on teada, et Manõja kirjalik esmamainimine leidis aset 450 aastat tagasi. Kui Taani kuningas Frederik II oma venna Magnuse 1560. aasta aprillikuus Saare-Lääne piiskopiks saatis, siis vaevalt pärast piiskopiks pühitsemist (13. mail) oli üks tema esimesi Kuressaare lossis allkirjastatud dokumente 18. mai kuupäeva ja piiskopi pitsatit kandev läänistamiskiri. Sellega andis hertsog Magnus suured alad Koongast kuni Pootsini ja Tõstamaalt kuni Saulepini Läänemaa stiftifoogti Christoffer Münchauseni omandusse. Läänistamiskirjaga läks Münchausenile ka Manõja, mida dokumendis nimetatakse *Holm Maune*. Magnuse kirjad on alamsaksa keeles ning neid hoitakse Taani Riigiarhiivis. Kopenhaagenis Magnuse käekirja uuri-dedes märkas, et tähed *u* ja *n* on hanesulega kirjutatud kollasel paberil üsna sarnased. Seepärast võis saare nimekujuna olla tarvitusel ka *Manne*. Mu oletust kinnitavad mitmed merekaardid, neist vanim on aastast 1570. Sellel seisavad kõrvuti kolm saart – Kyn, Manno ning Sorghholm. Miks siis mitte *Maune* ja hoopis *Manne*? Aga seepärast, et sõnatüvi *maun(e)* ei tähenda saksa ega rootsi keeles

midagi, samuti ka mitte hollandi keeles (merekaardid olid sageli koostatud hollandlaste poolt). Küll aga on sõnatüvel *man(n)* nimetatud keeltes mitmeid tähendus- ning peamised neist on „mees“ või „inimene“. Kas *Manõja* on siis Inimese saar? Ja miks otsin seda nime anglo-germaani keeltest ning mitte läänemeresoome rahvaste kõnepruugist? Jällegi on vastus merekaartides. *Kyn* pole ei skandinaavia ega saksa sõna. Oletan, et Kihnule kui asustatud saarele olid eestlased juba nime andnud ja sellele meresõitjad oma nime enam anda ei saanud. Küll aga olid ilmselt asustamata Sorgo ning Manõja, küllaltki olulised teetähised kuulsal hansateel ning nii nad saidki nimed laevnikelt: *Sorghholm* ja *Holm Manne(o)*.

Mis puutub nimekujusse *Manilaid*, siis see on kindlasti palju hilisem tuleis ning tekkinud piskese kirjavea tõttu Vene Admiraliteedi merekaartidel. 1752. aastal Peterburis koostatud väga täpsel Liivi lahe kaardil on Manõja kohal kiri *Manniland* (*Mannimaa*). Teatavasti on aga vene keeles tähed *n* ja *i* äärmiselt sarnased ning tsariaegsel merekaardil aastast 1912 on *Manniland* muutunud ainult ühe tähe võrra: *Mannilaid*!

Niisiis, kas Inimese saar Manõja? Kas tõesti oli juba 16. sajandil siin tegemist inimasustusega või oli see vaid samasugune unistus kui näiteks Healooteuse neem? Püüan asja edasi uurida ning vastata sellele täna veel hüpoteetilisele küsimusele raamatu „Kudas kihn-lasõd Manõja vallutasid“ kor-dustrükis, mille avaldamine leiab aset eeltuleval kevadel.

Kase Mark, *Manõja*

Kust tuleb Manija?

Vanimas Läänemaa vakuraamatus (1518–1544) veel saart ei mainita, arvatavasti oli see asustamata. Rahvasuust on üles kirjutatud järgmised nimekujud: *Manija*, *Manija saar*, *Manõja*, *Manõja muu*, *Manõja saar*, *Manilaid*, *Maunõ*, *Manõ*, *Laidu*, *Mannõ* ja *Mannusholm*. Kaksviimast on ilmseltrahvasuhuläänud kirjalikust pruugist. Rahvapärimuse kohaselt elas Manijal Pootsi mõisa heinamaavaht, kes olivat rajanud ka saarel oleva esimese, Manija talu. Teise teate järgi olivat Pootsi mõis kasutanud saart karjamaana ja ehitanud sinna kivihoone, millest kujunenud esimene talu. Küla rajati 1933. aastal, mil saarele jagati asunikukohti. Kihnust tulijaid olnud 79.

Esitagem valiku saare nime kirjapanekuist:

1560 *Maune*, 1562 *Maueba*, 1566 *Magnö*, 1589 *Magno*, 1642, 1659 *Mano*, 1659, 1680 *Manno*, 1650, 1652, 1662 *Manö*, 1670–1705, 1673–1678, 1698–1726, 1716 *Mannoo*, 1774 *Mannusholm*, 1782, 1797 *Mannaja*, 1783 *Mausholm od. Mannaja*, 1804 *Manja Iurri*, 1839 *Manja*, sks *Manja*.

Esimene kirjapanek osutab juba võimalusele, et nime lähtekohaks on isikunimemugand täsnimest Magnus. Selle nime mugandid leiduvad ka mujal saarte kohanimedes, vrd Hiiumaalt: *Mangu* < in *Mangu*, *Mango* < *Magnus*, sks *Mang* < *Magnus*; Saaremaalt *Mangassoo*, ?*Maanu*, *Maanuse*, *Maanusmaa*, Hiiust veel *Mounuse*. Esimesest kirjapanekust näeme, et nimesisene *g* on juba muutunud täishäälikuks, vrd soome mehenime *Mauno* < *Magnus*. Hertsog Magnusele (1540–1583) lisaks on saarega seotud olnud vähemalt veel üks Magnus – 1638 kuulus Pootsi mõis ja arvatavasti koos sellega ka Manija saar H. Magnuss von der Pahlile. Eriti 18. sajandi kirjapanekuist näeme, et tol ajal on valitsenud ilmne seos saarenime ja isikunime *Magnus* vahel.

Kui püüda laskuda aega, mis oli enne esimest kirjapanekut, siis laskume ühtlasi ka puhastesse oletustesse. Oletagem, et saare nimi oli olemas juba enne, kui Magnus, kes tuligi Eestisse alles aastal 1560, asjusse sekkus. On võimalik, et esines muistne eesti isikunimi *Maan*, mille on toonud ära A. V. Forsman (1894) koos märkusega, et nime tähendus on teadmata, liitisikunimedest konstrueerib ta sellest tüvest muistsed nimekujud **Maanavilja* ja *Maanivalda*, viimase seletuseks väidab E. Rajandi '(allmaajumaluse) Maani vald'. J. Mägiste (1929) on nime *Maan* päritolu lahtiseks jätnud, kuid esitab ürikutest pärit nimekujud *Man*, *Mhan* ja *Manik*. D.-E. Stoebe (1964) toob Henriku Liivimaa kroonikas esinevale isikunimele *Maniwalde* võrdluseks germaani isikunimed *Manowald*, *Manwaldus*, *Manuald*. *Manowald* on ojamaalastel kasutusel olnud nimi ja läheb tagasi nimekujule *Managwalt*, tõlgitud kui 'meeste valitseja' või 'paljude valitseja'.

Juhul kui saarenimi on vanem (üldjuhul eesti kohanimed on tublisti vanemad kui kirjapanekud näitavad), siis ometi on tõenäoline, et nime lähtekohaks on arvatavalt laenuline isikunimi, milles esineb sama tüvi kui Henriku Liivimaa kroonikast pärit muinasnime esiosas, ja hilisemad Magnused on lihtsalt kirjapanekuid mõjutanud. Niisiis, kui lähtuda kirjatähdest, siis Manija nime lähtekohaks on isikunimi *Magnus*. Pean ebatõenäoliseks, et saarenimi oleks antud Liivi lahe järgi, mille nimi oli 16. sajandi kaartidel *Sinus Magnus Liuoniae* või *Magnus Sinus Liuoniae*.

Kui tunnistada ka oletusi, siis on saare nimi lähtunud juba muinasajal Skandinaaviast meieni jõudnud isikunimest, mis võis olla germaani algupära. Laiunime puhul paneb ajalisi piire ka see, millal saar üldse üle merepinna tõusis, ehkki muistseid isikunimesid oli kasutusel veel 16. sajandil ja hiljemgi.

Seletamata jääb saarenime praegune lõpp *-ja*. Võib-olla on see päritolult sama, mis nimes *Jämaja*, mis kirjapanekuis esineb sageli samuti ilma selle liiteta.

Saarenimede lõpus esineva *-ja* seletamiseks vaatame, mis osised eesti kohanimede puhul on andnud lühenemisel *-ja*. Need on: 1) tuletusliide nime-eelselt tasandilt, kas tegijanimi või liide *-jas*, 2) *-oja*, 3) *-jõe*, 4) *-jala*, 5) *-koja*, 6) *-jaagu*, 7) *-aia*, 8) *-järve*, 9) *-välja*. Neist pakub saarenime seisukohalt huvi ainult üks ja see on *oja*. Muidugi mitte see *oja* 'väike voolav veekogu', mis nimes *Saunja*, vaid *oja* tähenduses 'saar', mis esineb kohanimes *Ojamaa*. P. Ariste on teinud kokkuvõtte sõna ajaloo ja oletanud, et eesti kohanime *Ojamaa* esiosas on lähtunud Gotlandilt. P. Aristest sõltumata on samale tulemusele jõudnud V. Pall. Oletan, et *oja* tähenduses 'saar' (Gotlandi murdes *aj*; *oy*, määratud vorm *oya*, mitm. *ajar* 'saar, saared') on esinenud mõnes saarenimes ka järelosisena ja et nimekujus *Manija* on *oja* lühenenud viisil, mil *oja* ikka eesti kohanimede teise osisena lühenenud on.

Ka *Jämaja* on olnud saar. Ehkki ka seal varasemates kirjapanekutes *-ja* puudub, pean tõenäoliseks seletust *-ja* < *-oja* 'saar'.

Esiosisena on *oja* 'saar' areng olnud teistsugune kui järelosisena. Tänapäeval tuleb see esile Saaremaal mitmes nimes kujul *Oe-* või ka hilistekkelise *h-ga* kujul *Ohe-*: *Oe k*, *Oede t*, *Oeldu t*, *Oessaare k*, *Oheltse t*, *Ohessaare k*.

Kokkuvõte

Manija on olnud kaheosaline nimi, mille esiosas oli isikunime Magnus mugand või, oletades, et nimi on vanem kui kirjapanekud näitavad, siis *Man(i)*-alguline arvatavalt germaani isikunimi, mis on pärit Skandinaaviast (Gotlandilt). Kohanime teine osis oli *-oja* (< *oy*, määratud vorm *oya*) tähenduses 'saar', mis tänapäeval on lühenenud kujule *-ja*.

Marja Kallasmaa

Algus lk 2

Sõidutulust poole kinkis "Kajsamoor" Kihnu Mere Seltsile kivilae-va ehituseks.

Haldrel pole "Kajsamoor" esime-
ne alus – esimesed ristised vana lae-
va käigushoidmisel sai ta kaljasega
"Iris", millega sõidutati inimesi mi-
tu suve.

Nii kuunari "Kajsamoor" kapte-
nina kui ka Eesti Ajalooliste Lae-
vade Seltsi ja Euroopa Merekultuu-
ripärandi Organisatsiooni esinda-
jana rääkis Haldre lähemalt Lääne-
merel liikuvate ajalooliste laevade
suurimatest probleemidest.

Ajaloolisi laevu on Euroopa Liidu
erinevates laevandusregistrites ligi-
kaudu 5000. Valdav osa vanade
laevade tulust tuleb reisijateveost,
paraku ongi sellega seotud ka suuri-
mad probleemid. Mitte ükski nen-
dest 5000 laevast ei vasta SOLAS-e
ega tänapäevaste reisijateveo sea-
duse nõuetele. Näiteks peab reisi-
jateveoga tegelev laev olema ehi-
tatud tulekindlast materjalidest,
laeval peaksid olema veekindlad
automaatselt sulguvad vaheseinad,
meeskonna arv peaks olema topelt

suurem jne. Nendele nõuetele ei
saa vastata mitte ükski ajalooline
puulaev.

Lisaks peab omama suurel
hulgal kõikvõimalikke sertifikaate –
kurioosseim näide on "Kajsamoo-
rilt", kus rotitörjesertifikaadile on
täiesti ametlikult ja seaduslikult
kinnitatud täitjaks kapten Haldre
kass....

Siiski on riigiti tehtud vanadele
laevadele erinevaid erandeid reisi-
jateveo kergendamiseks. Kõige
leebemad riigid on Saksamaa ja
Prantsusmaa. Ka kuunar "Kajsa-
moor" seilab praegu Saksa riigi lipu
all ja seda seni, kuni seadused Ees-
tis võimaldavad vähemalt sama-
väärsest sõita Eesti lipu all.

Kaheksa aastat tagasi loodi Ees-
ti Ajalooliste Laevade Selts – tege-
maks lobby-tööd seaduste muutmi-
seks vanade laevade osas. Aastal
2002 suudeti esmakordselt mere-
ohutusseadusesse sisse viia mõiste
"ajalooline laev".

Selle aasta suurima töövõiduna
sai EALS-st Veeteede Ameti amet-
lik partner ja ekspert soovitamaks,
milliseid erandeid ajalooliste laeva-

de jaoks peaks või võiks teha.

Erinevalt Eestist, kus asjad lähe-
vad pisitasa paremaks, karmistas
Taani paar aastat tagasi oluliselt
vanade laevadega reisijateveo tin-
gimusi. Euroopa Merekultuuri-
pärandi Organisatsiooni eestveda-
misel algatati "Musta Lipu" akt-
sioon, kus eelmise aasta septembris
pea 400 vana laeva tõmbasid üles
mustad, küsimärgiga lipud ja läk-

sid boikoteerima Taani sadamaid.

Taani nõuete karmistamise põh-
juseks oli üks õnnetusjuhtum vana
laevaga, ka Eestis on selline halb
näide olemas: Noarootsi jaala sõi-
tis ette kaubalaevale ja uppus. Tu-
gevas alkoholijooobes meeskond küll
päästeti, aga iga selline õnnetus an-
nab tagasilööke tervele vanade lae-
vade kogukonnale üle Euroopa.

Ago Tenson

Prantsusmua kihnlasõ mualinäütüs

On asju, mille võlu suurendab samaks jäämine. Ajal, mil nii palju lõhutakse, veiderdatakse, unustatakse, on konservatiiv olla vägagi erandlik, moodne ja vajalik, ond ütlen esti kultuuritegeläne Mihkel Mut.

Mio arusuamist kaodu võiks sie ütlemine iäste sündüdä kihnu kultuuri ning kihnlastõ kohta. Sedä mõtõt korrotas mihklikuu esimese nädälivahetusõ Kihnu muusiumis küläs käün kunstnik Leida Mätas.

1939.a. Kihnus Allika Marta ning Matu Jurka tütrenä sündün Leida Mätas ning nende pere põgõnõs II jõlmasõja aegõs Ruõtsi, edekohe viis elutie Prantsusmualõ. Päräst ampsõt lahkumist olõsski ei tämä egä ta praegu 91-aastanõ Ruõtsis eläv emä kordagid Eestis egä Kihnus käün. Põhjusõks ütles Leida, et jõrm suuri muutusi nähä Kihnu eluss oli naa suur, et tohess mitte tulla.

Leida ond lõpõtan Prantsusmual Bordeaux's kunstikuõli ning viimssed kümme aastad eläv rahulikkus Laffite'i küläs Püreneeде jalamil

ning ond pühendün muaelmisele. Leida Mätase mualinäütüs oli Kihnu muusiumis üläl sui läbi ning jatkuub viel kuu aega Talinas Vaal-galeriiss. Kihnu muusiumi mualikogosõ kinkis Leida Toscana-nimelise tüe. Leida ond muaeln piämiselt oma reesumuljõsi Prant-susmualt, Itaaliast, Hispaaniast ning lubas nüüd, piäle Kihnus käõmist, jõrgumad värvid vällä otsi.

Tänäseks ond Kihnu muusiumi ajutistõ näütüste saali sende piäl Uno Roosvalt mualinäütüs Kih-
nu jäätee. Mieleolukal näütüse avamisel olid teste siäs küläs kunstnikõpuær Mari ning Uno Roosvalt, Mari Kaarma ning Mark Soosaar.

Kihnu Kultuuriruumis

16. juanikuu päävä jõstus Metsä-mual koos Kihnu Kultuuriruumi nõukogo, et kinnitã sihtasutusõ minevã aasta aruannõ ning selgitã tänävastast seisu.

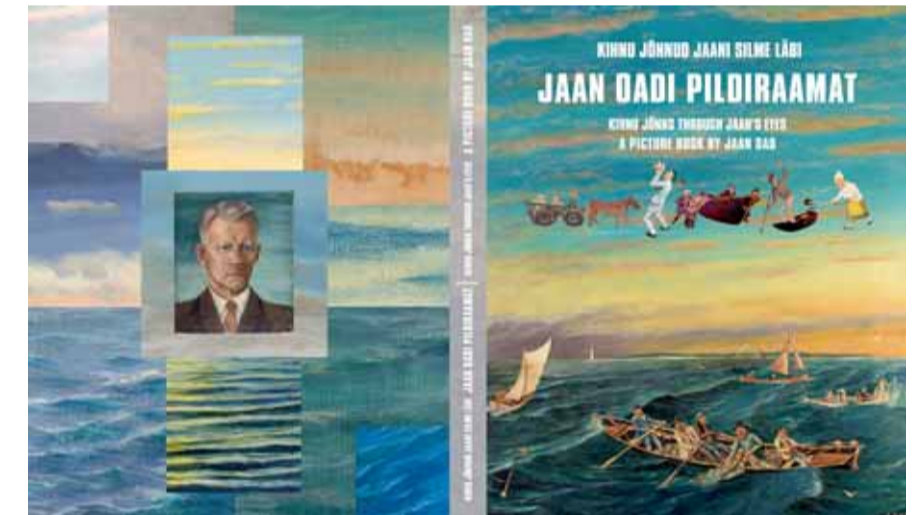
Seis põlõ kuigid ruõsiline. Kul-tuuriministeriumi 200000-kroonit-sõst toetusõst ei jatku järjest kasu-vatõs püsikuludõs, projekte oma-puõlsõs rahastamises ning siht-asutuse tüetajataõlõ tasu maksmi-seks.

Suurõmad puõlõli projektid on Metsãmua talu ümberehitus, internetikaubamaja avamine ning jatkuva pilliõppõ korraldamine.

Aenukõ võemalus ots-otsaga kogo tulla ond tieni omatulu, näi-
teks müüa luatõl kihnu käsitüed, raamatusi ning toito. Piäb viel mõt-lõm msasjaga omatulu suaja.

Nõukogo valis omalõ kua uiõ esimehe – selleks sai Annely Akker-mann. Nõukogosõ kutsuti kolm uut liiget.

Nüüd ond Kihnu Kultuuriruu-

Jaan Oadi pildiraamat

Mihklikuu esimeste päävess sai Kihnu muusiumi iestvädämisel valmis raamat „Kihnu Jõnnud Jaani silme läbi. JAAN OADI PILD-
RAAMAT”. Sie ond pühendet kihnlasõlõ Karjamua Juanilõ, kedäst ond pietüd esti naivismi klassikuks ning kelle pärändiks ond ulk Kih-
nu ajaloo ainõlisi muaela.

Nied tüed said valmis enämeeste Kanadas aastatõl 1960–1970 ning kõnõlõsid muailja egätsusõst kodosuarõ järge. Kihnu sarja kuuluvatõ muaelõ puhul ond tegemist konkreetsete sündmustõ-tegevustõga, mis näütäväd kihnlastõ aerpast toemõndamist nagu kalapüük, ülgepüük, kivede vädämine, laevaehitus, pidupäävi nagu näiteks laevapulm, juani-päe, kõrtsuskäümine, kui kua ajaloolisi sündmüsi – 1905. a. revolutsioon Kihnus, põgõnõmine Ruõtsi 1944. a. ning sedäsi edekohe.

Raamatus ei põlõ kõiki Jaan Oadi töid, vaid tõuassõ valik lugõja ning uatajani koos selgitustõga pilte piäl kujutõt asjõ kohta. Raamatu iesmãr-giks ond tudvusta Kihnus ning välläpuõl suart innatud naivistliku kunst-
niku luõmingut ning Kihnu 100 aasta tagust elu-olu. Vällämuualastõ jaoks ond tekstid tõlgit kua inglise kiele.

mi nõukogo siokõ:

Annely Akkermann – Pärnü

abiljõnnapiä

Maie Aav – Kihnu muusiumi

juhataja

Katrin Kumpan – Kihnumua juht

Rosaali Karjam – njaputüemeister

Aivi Lintnermann – Kultuuri-

ministeriumi kultuuriväärtustõ

osakonna piäspetsialist

Toomas Pajula – Kihnu kuõli õpõtaja

Paal Põlluste – Kihnu volikogo

esimies

Anu Raud – tekstiilikunstsnik

Eha Ristimets – Pärnü

Muavaalitsusõ kultuurinõunik

Toomas Rõhu – Tõstamua

vallavanõm

Ingrid Rütütel – Eesti Kirjandus-

muusiumi vanõmtiädiir

Ingvar Saare – Kihnu vallavanõm

Joel Sang – ajakirja Keel ja Kirjandus

piätoemõndaja

Ülle Tamm – Manõja edevõtõtaja

Maaja Vadi – Tartu Ülikuõli

profõessor